

Józef M. Dołęga

"Znaczenie i prawda : rozprawy
semiotyczne", pod red. Jerzego Pelca,
Warszawa 1994 : [recenzja]

Studia Philosophiae Christianae 31/2, 270-272

1995

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

**ZNACZENIE I PRAWDA. ROZPRAWY SEMIOTYCZNE,
POD RED. JERZEGO PELCA, WNPWN, WARSZAWA 1994, SS 514.**

W zainicjowanej w roku 1990 przez prof. dra hab. Jerzego Pelca serii wydawniczej *Biblioteka Myśli Semiotycznej*, ukazał się pod Jego redakcją 26 tom: *Znaczenie i prawda*, zawierający rozprawy semiotyczne autorów reprezentujących następujące dyscypliny naukowe: filozofię, logikę, matematykę, informatykę, socjologię, psychologię i językoznawstwo. Jest czymś oczywistym, że prezentowana w tym tomie problematyka semiotyczna ma charakter interdyscyplinarny. Zgromadzone tutaj artykuły pochodzą z sześciu ośrodków naukowych w Polsce i z następujących ośrodków zagranicznych: Czechosłowacji, Finlandii, Holandii, Niemiec, Norwegii, Peru, Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i Włoch. Teksty te były wygłaszane w latach osiemdziesiątych na posiedzeniach Konwersatorium Semiotycznego w Zakładzie Semiotyki Logicznej i na międzynarodowej konferencji semiotycznej w Warszawie oraz na jednej z dorocznych konferencji międzynarodowego Instytutu Filozofii, odbytego w Palermo w r. 1985. Jak można łatwo zauważyć dzieło to, jak wiele innych w Polsce, miało trudny i długi czas narodzin.

Zawartość prezentowanego tomu jest następująca: J. Pelc, *Przedmowa* (7-12); J. Pelc, *Wstęp. Znaczenie i prawda: semioza - poznanie - interpretacja* (13-16); I. Dąbska, *W sprawie stosunku logiki do gramatyki* (27-34); R. Posner, *Syntaktyka - jej związek z morfologią i składnią, z semantyką i pragmatyką* (35-54); L. Koj, *Pragmatyka* (55-68); A. Kłoskowska, *Systemy symboliczne w ramach społecznych* (69-82); J. Kmita, *Język a sztuka* (83-92); H. Hormann, *Z zagadnień procesu rozumienia* (93-102); J. Bobryk, *Znaczenie „znaczenia” w świetle badań psychologii poznawczej i teorii sztucznej inteligencji* (103-122); Yorick Wilks, *Kilka myśli o semantyce proceduralnej* (123-148); J. Kopania, *Stanowisko Descartes'a w kwestii języka uniwersalnego* (149-162); E. Staniewicz, *Części mowy w filozofii gramatyki* (163-194); B. Stanosz, *O pewnej zagadkowej zasadzie nowoczesnego językoznawstwa* (195-202); W. Buszkowski, *O klasycznej gramatyce kategorialnej* (203-220); J. Pogonowski, *Lingwistyka a teoria modeli* (221-232); Pavel Materna i Ales Svoboda, *Funkcjonalna perspektywa zdaniowa a logika intensjonalna* (233-246); M. Omyła, *Zasady niefregowskiej semantyki zdań* (247-260); R. Wójcicki, *Semantyka sytuacyjna logiki niefregowskiej* (261-284); Evandro Agazzi, *O różnych rodzajach prawdy* (285-308); J.J. Jadecki, *Filozoficzne podstawy semantyki* (309-330); Jaakko Hintikka, *Czy prawda jest niewystawialna?* (331-354); Willard Van Orman Quine, *Znaczenie, prawda, oznaczenie* (355-364); Francisco Miros Quesada, *Prawda w naukach formalnych* (365-378); Georg Henrik von Wright, *O pojęciu prawdy* (379-390); A. Bogusławski, *Czy wiedza, że p, pociąga za sobą inny stan mentalny?* (391-412); Richard M. Martin, *O logice wypowiedzi fikcyjnych* (413-430); Hans Heinrich Lieb, *Zagadnienia oznaczania w narracjach pisanych* (431-450); A. Grzegorzczak, *Zmienne języka naturalnego i klasyczne*

definicje pojęć semantycznych (451-460); Else M. Barth, *Uniwersalna przesłanka (ontologiczna. Rozważania z zakresu logiki empirycznej* (461-480); Peter Thomas Geach, *Nauka o rozłożeniu terminów* (481-496). Tom ten zawiera ponadto indeks nazwisk i indeks rzeczowy.

W Bibliotece Myśli Semiotycznej pod red. J. Pelca ukazały się następujące pozycje książkowe: L. Koj, *Problemy semiotyki logicznej*, Warszawa 1990; U.M. Żegleń, *Moralność w logice i filozofii - Podstawy ontyczne*, Warszawa 1990; J. Woźniak, *Logiczna analiza pojęć typologicznych*, Warszawa 1990; J. Świderek, *Logika Klaudiusza Galena*, Warszawa 1990; L. Koj, *Analizy i przeglądy semiotyczne*, Warszawa 1990; *Język, znaczenie, rozumienie i relatywizm*, red. Z. Muszyński, Warszawa 1991; *Ontologia fikcji*, red. J. Pańniczek, Warszawa 1991; *Noam Chomsky: inspiracje i perspektywy*, red. H. Kordela i Z. Muszyński, Warszawa 1991; *Szkice z semantyki i ontologii sytuacji*, red. M. Omyła, Warszawa 1991; *Semiotyka dziś i wczoraj - Wybór tekstów*, red. J. Pelc i L. Koj, Wrocław 1991; *Prace z pragmatyki, semantyki i metodologii semiotyki*, red. J. Pelc, Wrocław 1991; A. Arnaud i C. Lancelot, *Powszechna gramatyka racjonalna (Gramatyka z Port-Royal)*, Warszawa 1991; W. Marciszewski, *Logika z retorycznego punktu widzenia*, Warszawa 1991; A. Helman, *Historia semiotyki filmu*, t. 1, Warszawa 1991; K. Misiuna, *Ontologiczne założenia języka*, Warszawa 1991; Z. Ziemiński i M. Zieliński, *Dyrektwy i sposób ich wypowiedzania*, Warszawa 1992; *Film: język-rzeczywistość-osoba. Antologia*, red. A. Helman i J. Ostaszewski, Warszawa 1992; B. Stanosz, *Dziesięć wykładów z filozofii języka*, Warszawa 1992; R. Hammerl i J. Sambor, *O statystycznych prawdach językowych*, Warszawa 1993; *Psychologia a semiotyka. Pojęcia i zagadnienia*, red. I. Kurcz, Warszawa 1993; *Akty semiotyczne, ich wytwory i mechanizmy*, red. I. Kurcz i J. Bobryk, Warszawa 1993; *Fragmenty filozoficzne ofiarowane Henrykowi Hiżowi*, red. J. Pelc, Warszawa 1993; A. Helman, *Historia semiotyki filmu*, t. 2, Warszawa 1993; M. Grochowski, *Konwencje semantyczne a definiowanie wyrażen językowych*, Warszawa 1993; Gerould de Cordemoy, *Rozprawa fizykalna o mowie*, Warszawa 1993.

Ponadto Biblioteka Informacji i Dokumentacji Semiotycznej pod red. J. Pelca wydaje: *Studia Semiotyczne*, *Polski Biuletyn Semiotyczny* i *Sygnaly Semiotyczne*.

Rozprawy semiotyczne zawarte w tomie: *Znaczenie i prawda*, obok centralnego zagadnienia prawdy w badaniach naukowych (sześć artykułów), zawierają analizy dotyczące zagadnień podstawowych trzech działów semiotyki: syntaktyki, semantyki i pragmatyki. Wyrażone we wstępie do tego tomu stanowisko J. Pelca: „Słowo `semiotyka` pragnąłbym rozumieć szerzej niż Ajdukiewicz, obejmując nim nie tylko język, ale wszystkie systemy znaków, i to nie tylko mowy, oraz poszczególne znaki, a także semiozę, czyli procesy interpretowania znaków, poznawania za pomocą znaków i porozumiewania się” (s. 11). W tak szeroko rozumiany przedmiot badań semiotyki wchodzą problemy i zagadnienia związane

ze znakami i systemami znaków pozajęzykowych, które funkcjonują w ramach poszczególnych kultur, które stanowiły przedmiot zainteresowań semiologii (por. P. Guiraud, *Semiologia*, tłum. S. Cichowicz, Warszawa 1974; J.M. Dołęga, *Znak-język-symbol*, Warszawa 1991). Praca J. Pelca i całego zespołu skupionego wokół Zakładu Semiotyki Logicznej UW w sposób wystarczająco uzasadniony ugruntowała przekonanie o słuszności poglądu, że w zakres semiotyki wchodzi wszystkie zagadnienia związane ze znakiem, systemami znaków oraz językiem naturalnym i naukowym. Przyjmując takie założenie problematyka z zakresu semiologii wchodzi w zakres badań semiotyki.

Prezentowany tutaj, w sposób informacyjny, zbiór rozpraw stanowi niezbędną podstawę do studiów wielu szczegółowych problemów semiotycznych, dlatego jest on dobrą lekturą nie tylko dla studentów logiki i metodologii, ale dla wszystkich studiujących dyscypliny filozoficzne oraz dla zatroskanych o język poprawny, zwięzły i klarowny w całym procesie komunikacji ludzkiej.

Józef M. Dołęga

**CZESŁAW GŁĄBIK, TOMIZM CZASÓW NADZIEI.
SŁOWIAŃSKIE KONGRESY TOMISTYCZNE
PRAGA 1932 - POZNAŃ 1934, KATOWICE 1994,
WYD. „ŚLĄSK”, SS. 258.**

Książka przedstawia zasadniczo dwa wydarzenia: kongres tomistyczny w Pradze, który odbył się w 1932 roku, oraz kongres tomistyczny w Poznaniu zorganizowany w 1934 r. Zostały one nazwane tomistycznymi kongresami słowiańskimi. Wydawałoby się, że zadaniem tych kongresów było ukazanie aktualności myśli św. Tomasza w Czechach i w Polsce. Autor zwraca bowiem uwagę, na „propagandowe i popularyzatorskie nastawienie obu kongresów” (s. 12), które miały się przyczynić do wzbogacenia i pogłębienia odrodzenia kultury katolickiej w obu krajach. Samo znaczenie myśli św. Tomasza autor przedstawia jako drugorzędne. Wspominając o bardzo luźnym związku wygłaszanych referatów z poglądami Akwinaty, zwłaszcza na kongresie poznańskim, autor zwraca uwagę na zamysł kardynała Augusta Hlonda, aby kongresy służyły idei zbliżenia narodów słowiańskich. Podstawą tego zbliżenia miały być chrześcijańskie zasady budowy tych państw, a w nich także oświaty i nauki, wzmocnione myślą społeczną i polityczną, której mógł dostarczyć coraz szerzej oddziaływujący w kilku państwach europejskich tomizm.

Z pewnością wspomniany aspekt wystąpienia kardynała A. Hlonda bardzo poszerzał zainteresowanie nowymi możliwościami badawczymi tkwiącymi w tomizmie. Wydaje się jednak, że filozofia św. Tomasza, poza wielkością